

Közbiztonság és magánbiztonság Németországban

A biztonság szintjének mérése a WISIND indikátorrendszerrel

Public Safety and Private Security in Germany

Measuring the Level of Safety with the WISIND Indicator System

NÉMETH Ágota,¹ ROTTLER Violetta²

A tanulmány a németországi magánbiztonság rendszerének bemutatását követően azt vizsgálja, hogy a biztonság mérhető-e, és a mérésben a WISIND módszer mennyire hatékony. Kutatásunk során a nemzetközi, valamint a német szakirodalmat vettük górcső alá, és arra kerestük a választ, hogy a WISIND mint gazdaságbiztonsági indikátor hogyan alkalmazható a biztonság mérésében, valamint azt, hogy a biztonság mérése bünygyi területen miképpen lehetséges. A téma aktualitása megkérdőjelezhetetlen, hiszen a társadalomban bekövetkező különféle események hatására egyre inkább felerősödik az állampolgárokban a biztonság utáni vágy, amelynek garntálása ma már a rendvédelmi szervezetnek a magánbiztonsági iparral való szoros együttműködése nélkül nem lehetséges. A WISIND mint indikátor a társadalmi-gazdasági élet számos helyén, bünygyi területen is alkalmazható módszer a biztonság mérésére.

Kulcsszavak: globalizáció, kockázatok, biztonság, bünyözés, védelem, magánbiztonság

¹ Dr. iuris, tanársegéd, Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bünygyi és Gazdaságvédelmi Tanszék, e-mail: Nemeth.Agota@uni-nke.hu

² PhD, adjunktus, Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Kar Önkormányzati és Magánbiztonsági Tanszék, e-mail: Rottler.Violetta@uni-nke.hu

The study examines the system of private security in Germany and investigates whether security can be measured, as well as the effectiveness of the WISIND method in this measurement. In our research, we scrutinised both international and German literature, seeking to answer how WISIND, as an economic security indicator, can be applied to measure security, and how security measurement is possible in the field of crime.

The relevance of the topic is undeniable, as various events occurring in society increasingly amplify citizens' desire for security, which can no longer be guaranteed without the close cooperation of law enforcement agencies with the private security industry. WISIND, as an indicator, is a method applicable in many areas of socio-economic life, including the field of crime, for measuring security.

Keywords: globalisation, risks, security, crime, protection, private security

Bevezetés

2001. szeptember 11. óta a politikai döntéshozóknak az egész világon meg kell küzdeniük az új fenyegetésekkel és sebezhetőségekkel. Az Egyesült Államok számára ez azt jelentette, hogy a terrorizmus elleni fellépés révén a hangsúly eltolódott az ország hazai és külföldi fenyegetésekkel szembeni védelmére. Az évek során a belbiztonság, mint a politikai döntéshozatal külön területe, kiterjedt a katasztrófákra, a kritikus infrastruktúrák védelmére, a közlekedés biztonságára, valamint a bio- és radiológiai védelemre is.

Az új biztonsági környezet kihívásaira Németországban a politikai döntéshozók különböző intézkedésekkel igyekeznek megfelelni, gyakran a „polgári biztonság” (*zivile Sicherheit*) kifejezéssel írják le azt, ami az Egyesült Államokban a hagyományos belbiztonságot jelenti.

A német magánbiztonsági ipar olyan termékekből és szolgáltatásokból áll, amelyek szerepe egyrészt az emberek okozta, másrészt a környezeti és természeti katasztrófáktól való védelmet szolgálja. A többdimenziós megközelítés a kereslet-kínálat alakította piactól függ. A keresleti oldalon az állami szereplőket, a magáncégeket és az állampolgárokat értjük, míg a kínálati oldalon a fizikai védelmi szolgáltatást nyújtó cégeket, a biztonságtechnikai cégeket és a klasszikus védelmi ipart, valamint a kibervédelmi vállalkozásokat.

A Brandenburgi Társadalmi és Biztonsági Intézet (Brandenburgisches Institut für Gesellschaft und Sicherheit, BIGS) tipológiája a német magánbiztonsági ipart három elemre bontja: a biztonsági szolgáltatást nyújtók, a biztonsági termékeket árusítók és az IT-biztonsági ipar. E három természetesen gyakran összekapcsolódik. A teljes magánbiztonsági piac 2017-es adat szerint körülbelül 35 milliárd eurót tesz ki éves szinten Németországban.³

A címben jelölt WISIND-projekt olyan kutatási módszer, amely ötvözi a régít és újat, mert klasszikus és innovatív kutatási módszerek sokaságát használja, és a célja, hogy egy

³ STUCHTEY-SHADE 2017.

megbízható indikátort nyújtson a mindennapi bűnügyi fenyegetettség és annak a lakosság körében való észlelése vonatkozásában, Németországban. Emellett szélesebb társadalmi kontextusba helyezi magát a biztonságot. Mind az indikátor, mind az elemzés nemcsak egy jövőbeli empirikus kutatás központi eleme lehet, hanem átfogó, átlátható mérési koncepciókat hoz létre, amelyek támogatják a politika, a közigazgatás és az üzleti élet hosszú távú biztonságpolitikai döntéseit. A projekt partnerei a BIGS és a Német Gazdaságkutatási Intézet (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, DIW).

A magánbiztonság térnyerése

A belső és külső biztonság garantálása a modern államok központi feladata, amelynek központi intézményei a rendőrségi, igazságügyi, katonai, szociális, környezetvédelmi és közrendi igazgatás területén jelennek meg.⁴ A biztonság garantálásában azonban nem állami szereplők is sokféle módon részt vesznek. A nem állami biztonsági szolgáltatások változatossága óriási, és bizonyos helyeken még az államiságot is megkérdőjelezi, különösen ahol ezeket nem lehet törvényileg szabályozni. A nem állami szereplők tehát különböző területeken vannak jelen a biztonság garantálásában, mert a biztonságot nem kizárólag az állami biztonsági szervezetek (különösen a katonaság és a rendőrség) nyújtják.

A magánbiztonsági ágazat fellendülése az 1990-es években figyelhető meg, amikor is a globalizáció az államokat számos új kihívás elé állította, ami egyaránt érvényes a nyugati típusú jóléti államokra és a poszt szocialista országokra.⁵

Napjainkban, ahogy szerte a világon, Németországban is egyre jobban látható a magánbiztonság térnyerése. Ezt több tényező indukálja, a teljesség igénye nélkül ezek közül néhányat vizsgálunk meg közelebbről.

Terrorcselekmények

Ilyen többek között a véres terrortámadások sorozata, amely támadások a közelmúltban, néhány éve történtek. Egy bevásárlóközpontban kialakult lövöldözés során például kilenc ártatlan áldozat vesztette életét a fegyveres ámokfutó mellett.

A Német Magánbiztonsági Szövetség (Bundesverband der Sicherheitwirtschaft, BDSW) 900 magánbiztonsági cég körében végzett felmérést. Ennek konklúziója az volt, hogy meg kell erősíteni a közösségi eseményeken a biztonságot.

Bajorországban történt, hogy egy tinédzser egy vonaton fejszével támadt az utasokra.

Ansbachban egy 27 éves férfi öngyilkos bombamerényletet követett el. A detonáció egy kocsmá előtt történt. Az iszlamista motivációjú merénylet során 15 ember sebesült meg. Münchenben egy 18 éves férfi egy Glock maroklőfegyverrel követett el terrorcselekményt, megölt kilenc embert, végül önmagával is végzett. Ez az eset egy emberekkel zsúfolt bevásárlóközpontban történt.

⁴ SOFSKY 2005.

⁵ HURRELMANN et al. 2007.

Egy fiatal szíriai férfi késsel halálosan megsebesítette munkatársát egy gíroszüzletben, majd ezután a járókelőkre támadt. Egy bajor magánbiztonsági cég vezetője úgy nyilatkozott, hogy fegyveres örökre van igénye a megrendelői oldalnak, és ez az igény egyre nő a felsorolt véres merényletek következtében. Az emberek félelemérzetének növekedésével nyilvánvalóan a szubjektív biztonságérzet gyengül.

Azonban nem csak a nagyvárosokban ez a helyzet. Vidéken még a kisebb falusi rendezvényeket is igyekeznek erősebben biztosítani.

Németországban egyes rendezvényeknél speciális engedélyhez kötötten lehet a fegyveres őrköt alkalmazni, állami hatósági engedély birtokában, ezt az engedélyt azonban nagyon ritkán adják ki, mert az ilyen jellegű kérelmek nagy részét elutasítják.

A BDSW felmérése szerint több magánbiztonsági cég alkalmaz úgynevezett spottercsoportokat. A spotterek elvegyülnek a tömegben és figyelik azt. Az az elgondolásuk, hogy egy olyan merénylet esetén, mint az ansbachi, ki lehetett volna szűrni a merénylet gyanús viselkedéséről, ha a tömeget megfelelően tanulmányozzák, ugyanis a bombamerénylet elkövetője a visszaemlékezések szerint rendkívül furcsán viselkedett és fel-alá járkált a bűncselekmény elkövetése előtt.

Bevándorlók

A következő fontos tényező, amely elősegíti a magánbiztonság iránti fokozódó igényt, az a menekültekkel kapcsolatos. Fontos a lakóhelyük biztosítása, mert egyre növekvő mértékben potenciális célpontjai egy esetleges szélsőjobboldali terrortámadásnak, amióta a több százezer menedékkérő beáramlott az országba. Ezen a véleményen van Jochen Frank is, a BDSW vezetője.

A német Munkaügyi Hivatal hivatalos statisztikai adatai szerint 2015. év végén 247 ezer főt foglalkoztatott a magánbiztonsági szektor, ami 15 %-os növekedés az előző naptári évhez képest. Néhány régióban komoly gondot jelent az élőerő hiánya. Például Szászországban 1000 fős hiánnyal küzdenek. Az állami szektorban a rendőrségnél is hiány mutatkozik. A magánbiztonsági cégek pedig azzal küszködnek, hogy nem találnak megfelelően képzett élőerőt.

Annak ellenére, hogy csökken a menekültek száma, ez nem hat a szektorra szignifikánsan. Jochen Frank szerint itt már régen nem a redundanciáról van szó, hanem a cégeknek egyszerűen nincs elég alkalmazottjuk, hogy megfelelően működjenek.

Biztonságmérés Németországban, avagy a WISIND-projekt

Vajon mérhető-e a biztonság? Erre a kérdésre először a fogalom meghatározásából kell kiindulnunk.

A biztonság egyrészt a veszély és a fenyegetések hiányát, másrészt a veszély és a fenyegetések elhárításának képességét jelenti. E képességek (intézmények, eszközök, eljárások) többsége a politika bevett intézményrendszeréhez, a politika szokványos menetéhez tartozik. Ugyanakkor a biztonság nem egy elérhető állapot, mindig relatív,

hiszen a fenyegetések sosem küszöbölhetők ki teljesen. A biztonság sokkal inkább tekinthető egy döntően percepcionális kérdésnek, vagyis azt, hogy az egyén és közösség mit gondol a biztonságról, az objektív biztonság (biztonsági helyzet) és a szubjektív biztonság (biztonságérzet, percepció) együttesen határozza meg, s korántsem biztos, hogy ez a két megközelítés mindig egybeesik. Ezzel együtt a biztonságoknak sokféle értelmezése létezik. Napjainkban az egyik leggyakrabban elterjedt az úgynevezett koppenhágai iskola szektoriális biztonság értelmezése, amely különbséget tesz a biztonság katonai, politikai, társadalmi, gazdasági, környezeti, információs stb. vetületei közt.⁶

A BIGS és a Német Közgazdasági Kutatóintézet (German Institute for Economic Research, DIW) közös projektje során a német magánbiztonsági ipart elemezték 2012 januárjától kezdve. A kutatás célja a biztonság mérése volt közgazdasági analízis segítségével. A biztonságot gazdasági javak közé sorolták, vizsgálták a biztonság vonatkozásában a különböző fenyegetések hatásait és azt, hogyan lehet azokat kompenzálni. A Német Kutatási és Oktatási Szövetségi Minisztérium által támogatott projekt címe: Egy gazdaságbiztonsági indikátor a biztonság mérésére és a magánbiztonsági ipar Németországban, a rövidítése WISIND volt.⁷ Célja volt a magánbiztonsági ipar működésének jobb megértése és a társadalom védelmében való közreműködésének megismerése, az állami tevékenységeket támogatva. Sajnos kevés empirikus kutatás áll rendelkezésre a szektorról, és nincs konszenzusos definíció a magánbiztonsági iparra, illetve értelmezési tartományára vonatkozóan. Ez utóbbi két tényező igencsak nehezítette a kutatók munkáját. A tanulmány angol nyelvű verzióját kiegészítették német sajátosságokkal, a kutatók által kreált „civilbiztonság” fogalommal, mivel a fogalmak nem egységesek a magánbiztonságban.

A *biztonság mérése bűnügyi területen* is elengedhetetlen. Egyik alapvető módszere ennek a bűnügyi adatok számbavétele. A rendőrségi bűnözési statisztikákat (Polizeiliche Kriminalstatistik) általában a bűnözés helyzetének és fejlődésének bemutatására használják. Az adathalmaz csak azon bűncselekmények számát tartalmazza, amelyek bejelentések vagy saját nyomozás útján jutottak a rendőrség tudomására.

Az adatok értékelése-elemzése során a WISIND különféle súlyozási módszerekkel figyelembe veszi a súlyossági fokokat, és a látencia integrálásával megbecsüli a „valódi” bűnözési arányt. A rendszer egyrészt a tárgyiasult helyzetet, másrészt a lakosság szubjektív biztonságérzését ábrázolja, és térbeli – kerületi, regionális és állami szinten – és időbeli különbségeket is mutat.

A bejelentett bűncselekményekről, a közösségi hálózatokból és a médiából származó kommunikációs adatokból, valamint a bűnözés által az emberekre gyakorolt határról és a bűnözéssel kapcsolatos aggodalmakról szóló egyéni felmérésekből származó adatokat gyűjtötték össze és összesítették időbeli és regionális szinten, hogy analitikusan leíró képet alkossanak a bűnözés helyzetéről és a bűnözéssel kapcsolatos szubjektív megítélésről.

A WISIND-projekt keretében két mutatót hoztak létre. A mutatók két ága, a bűnözési teher és a bűnözéstől való félelem, a rendőrségi bűnügyi statisztikából (PKS) származó adatokat, valamint az objektív (áldozattá válás) és a szubjektív fenyegetettség (áldozattá válástól való félelem) vonatkozó felmérést használja. Különösen azokon a területeken, ahol

⁶ Lásd: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/biztonsag-2/>

⁷ GUMMER–STUCHTEY 2014.

egyrészt a PKS, másrészt a korábbi bűnözéstől való félelemmel kapcsolatos kutatások nem túlságosan sokatmondóak (például számítógépes bűnözés), a felmérés adatai értékes információkat szolgáltatnak, amelyeket mindkét indikátortípusba beépítettek. A magánbiztonsági megközelítésben a szubjektív elemnek van kiemelt jelentősége, ahogy azt a későbbiekben látni fogjuk.

Az egyik kiemelt szegmens, amely a gyorsan növekvő jelentősége miatt különös figyelmet kapott, a kiberbűnözés. Más bűncselekménytípusokhoz képest, amelyek gyakran nyilvánosan és tanúk előtt történnek (például testi sértés), vagy amelyeknek a kára gyakran biztosított (például betörés), az internetes bűncselekmények esetei gyakran észrevétlenül maradnak a bűnüldöző hatóságok előtt, és így láthatatlan marad a statisztikában is. A teljes lakosság egészét ért kár is homályban marad, amelyek számbavételét a reprezentatív felmérések, a látenciára irányuló terepvizsgálatok segíthetik.

A WISIND-projekt részeként országszerte több mint 12 ezer magánháztartást kérdeztek meg telefonon a 2012 és 2014 közötti időszakban a fenyegetések észleléséről, valamint az elszenvedett anyagi károkról. Példaként az internetes bűnözés négy típusa, az állampolgárokat érintő területét választották ki. Konkrétan ezek a személyazonosság-lopás, az adathalászat, a rosszindulatú programokkal való támadások (amelyek nem háríthatók el következmények nélkül), valamint az árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos internetes csalások voltak. Az áldozatokra vonatkozó információk és az egyes esetek által okozott károk alapján megbecsülték a teljes kárt. Csak az adathalászat területén a WISIND-projekt becslései olyan károkat jeleznek, amelyek 50-szeresen haladják meg a Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt) (bűnügyi statisztika alapú) által rögzített összegeket. Nagy-Britanniából hasonló nagyságrendű becslések állnak rendelkezésre, míg más tanulmányok – amelyek egy része a biztonsági iparból is megjelent – kétszámjegyű többszörösével haladják meg ezeket.⁸

A német tanulmány konklúziója

A magánbiztonsági szervezetek fontos szerepet játszanak Németországban az őrzéstől a nyomozási szolgáltatásokon át a riasztóberendezések monitorozásáig, a fegyveres értékszállításig, biztonsági tanácsadásig és kiberbiztonságig. A magánbiztonsági ipar növekedésének három fő ösztönzője volt:

- a biztonsági funkciók növekvő mértékű kiszervezése a kereskedelem-biztonságban;
- bizonyos rendészeti funkciók erősítésének igénye; valamint
- az infrastruktúra-védelem.

A biztonsági ipar területén a cégek összetétele heterogén képet mutat: szakértelmet, tőkeigényes (például telekommunikáció) és munkaerő-igényes termékeket és szolgáltatásokat kínálnak. 2011-ben olyan nagy volt a biztonsági ipar növekedése, hogy kicsivel meghaladta a németországi általános gazdasági növekedést, ezt több tanulmány

⁸ BUG 2015.

alátámasztja. A fenti kutatás túlnyomórészt a magánbiztonsági vállalkozásokon alapult, és az első holisztikus elemzést adta a német biztonsági szektorról. Alapját a széles és keresztasszociatív biztonságfogalom adja, ezért voltak képesek extrapolálni a kulcsadatokat erre a növekvő iparra vonatkozóan.

A kutatás célja egy jobb empirikus alap és egy párbeszéd előmozdítása az állam, az ipar és a társadalom tagjai között a biztonság szerepéről Németországban, továbbá egy eszköz létrehozása, amely segíti a biztonsági ipart magát, hogy felgyorsítsák a jövőbeli döntéshozatali folyamatot.

Szintén célkitűzés volt az adatok további gyűjtése és rendszeres időközönként a felmérés megismétlése az elkövetkező években és a hasonló európai piacok összehasonlítása, hogy nemzetközi szinten lássák a tendenciákat. Különös hangsúlyt kívántak helyezni az impaktfaktorra a jogszabályok tekintetében, hogy a különböző szabályozási kereteknek milyen hatása van. Ezáltal a projektben részt vevők csoportja fontos közreműködője lehet a biztonsági rendelkezések kialakításának és magának a biztonsági iparnak Németországban.

Mit értünk „magánbiztonsági ipar” alatt Németországban?

Először általánosságban és távolról megközelítve a fogalom tartalmát kell tisztázni, hogy mit címkézünk fel „magánbiztonság” elnevezéssel. Nincs általánosan elfogadott, standard formula vagy megegyezés arról, hogy mi alkotja a magánbiztonsági ipart, és számos definíció volt használatos az évek során, amióta az amerikai RAND (Research and Development Corporation) társaság kiadta ötkötetes jelentését, amely egyaránt vizsgálta a szabályozást, az engedélyezést és a magánbiztonsági vállalkozások felelősségét. A RAND-definíció a következőképp hangzott: „A magánbiztonsági ipar a magánszervezetek összes fajtáját jelenti, a biztonsági szolgáltatásokkal kapcsolatosan, beleértve a nyomozást, őrzést, járőrözést, hazugságvizsgálatot, riasztókat, páncélozott gépjárművel történő értékszállítást.”⁹

A legtöbb szolgáltatás egyetlen közös funkciója a tanulmány szerint a bűnmegelőzés és a nyomozás.

Egy 1985-ben megjelent tanulmány tágabb definíció mellett érvelt, eszerint a magánbiztonsági ipar magában foglalja a fizikai, az információs és az alkalmazotti biztonságot, és ezek sokkal hangsúlyosabb szerepek és felelősségek a RAND magánrendészet-címkéjével szembeállítva.¹⁰ Bottom és Kostanoski megállapítja, hogy a magánbiztonság védelmet nyújt nemcsak a bűncselekményekkel, hanem négy további fenyegetéssel szemben is: vesztesség, baleset, tévedés és etikátlan gyakorlat.

A Private Security Task Force (PSTF) nevű szervezet az Amerikai Rendészeti Szövetséggel (Law Enforcement Alliance of America, LEAA) együtt alkotott szintén egy fogalmat: azok az önfoglalkoztató egyének és magánalapítású vállalkozások és szervezetek, amelyek biztonsággal kapcsolatos szolgáltatásokat nyújtanak speciális ügyfélkör számára

⁹ STORM et al. 2010: 13.

¹⁰ STORM et al. 2010: 10.

díjazás ellenében. Természetes személyek vagy cégek alkalmazzák őket annak érdekében, hogy személyzetüket, magánvagyonukat vagy érdekeiket megóvják különféle veszélyektől. E szervezet szintén leszűkíti definícióját a profitorientált szervezetekre, és kizárja a félállami rendészeti szerveződéseket, hacsak nem magánalapú a finanszírozásuk.¹¹

Green amellet érvel, hogy a profit forrásán alapuló distinkció nem használható, mert a nonprofit cégek, például a kórházak és iskolák gyakran alkalmaznak magánbiztonsági vállalkozásokat. Green így definiálja a magánbiztonságot: „azon egyének, szervezetek és szolgáltatások, amelyek különböznek az állami rendészettől, elsősorban bűnmegelőzéssel, veszteségmegelőzéssel, speciális egyének védelmével, valamint létesítmények védelmével foglalkoznak.”¹²

Míg ezeket a definíciókat gyakran hivatkozzák, mindkét Hallcrest-jelentés kritizálta, azért, mert le vannak szűkítve személyekre és szervezetekre, és kizárják a biztonságtechnikai berendezések és technológiai rendszerek gyártásának és értékesítésének gyorsan növekvő területét.

Napjainkban a magánbiztonsági ipar szélesebb körű, tágabb definíciója a domináns. Például az Amerikai Iparbiztonsági Társaság (American Society for Industrial Security International, ASIS), amely a legnagyobb, magánbiztonsági szakembereket tömörítő nemzetközi szervezet az Amerikai Egyesült Államokban, így definiálta a magánbiztonságot: „nem kormányzati jellegű, az embereket, vagyont és információt védő magánszektor, amely nyomozások végzésével és más egyéb módon védelmezi a szervezetek vagyonát.”¹³

Az ASIS továbbá amellet érvelt, hogy a magánbiztonságnak szerepe van abban, hogy a magánszektor biztonságban tudja üzletét és a kritikus infrastruktúrákat, akár természeti katasztrófa, baleset vagy tervezett (szándékolt) cselekmények, úgymint egy terrorista támadás, vandalizmus stb. esetén.¹⁴

Németországban és egész Európában szintén csekély szintű a konszenzus a magánbiztonsági iparra vonatkozó egységes, közös definíciót illetően. Az eltérő fogalommeghatározásoknak, a különféle piaci felosztásoknak és eltérő megközelítéseknek köszönhetően homlokegyenest eltérő eredmények születnek.

2004-ben az OECD tag értelmezéssel írta körül a biztonsági ipart, úgymint védelem, hírszerzés, állami rendészeti erők, magánbiztonsági erők és a biztonsági technológiák szolgáltatói.

Más tanulmányok a konceptuális szegmenst emelik ki, ennek megfelelően strukturalják a biztonsági ipart. Ez olyan alkalmazási területeken alapul, mint határellenőrzés, repülésbiztonság és kritikusinfrastruktúra-védelem.

Azonban ez a séma ahhoz vezet, hogy egybeesik a termék és szolgáltatás, és mindhárom szegmens hasonló inputokat vár el (képzés, berendezések és más technológiák) a különböző alkalmazásokban. Más európai biztonsági iparról szóló tanulmányoknak szintén ez a hiányossága.

¹¹ STORM et al. 2010: 14.

¹² STORM et al. 2010: 14.

¹³ STORM et al. 2010: 15.

¹⁴ OECD 2007: 213.

Német magánbiztonság-fogalom

A német kutatók olyan definíciót alkottak a magánbiztonsági iparra, amely szintén tágra értelmezi a biztonságot: összefoglalása minden terméknek és szolgáltatásnak, amely védelmet nyújt mind az ember okozta kockázatok és fenyegetések, mind a környezeti és természeti katasztrófák ellen. Hét különböző kategóriába sorolták a védelmet a kockázatok és fenyegetések szerint:

1. államhatárok védelme a vízi utakon, szárazföldön és levegőben;
2. az ellátási lánc biztonsága;
3. védelem járványok ellen és más biológiai kockázatok ellen;
4. kémiai és radioaktív anyagok elleni védelem;
5. nemzeti és nemzetközi hírszerzés;
6. szervezett bűnözés és terrorizmus elleni védelem;
7. új technológiák kutatása és azok társadalmi hatása.

Ezenkívül a Brandenburgi Társadalmi és Biztonsági Kutatóintézet (Brandenburgisches Institut für Gesellschaft und Sicherheit, BIGS) is felállított egy tipológiát a WISIND-projekt alapján a német civil biztonsági ipar megértése érdekében. Megnézték a keresleti és a kínálati oldalt, és a német magánbiztonsági ipar statisztikai adataival támasztották alá.

A Brandenburgi Társadalmi és Biztonsági Kutatóintézet által kialakított típusok

Megrendelői oldal

A tipológia szerint a megrendelői oldalon – amit közgazdasági kifejezéssel keresleti oldalnak aposztrofálunk – vannak a biztonsági termékek és szolgáltatások „fogyasztói”. Ők felelősek a közbiztonságért, vagy gazdasági érdekük függődik ahhoz, hogy biztosítsák a saját védelmüket, vagy jogi kötelezettség, amikor védenek egy kritikus infrastruktúrát. Ez a keresleti oldal három csoportra bontható:

Állami szereplők

Az állami szereplők elsődleges feladata a lakosság biztonságának megteremtése, ezért a hatóságok és szervezetek, amelyek biztonsági feladatot látnak el, fontos sarokkövet jelentik Németország belső biztonságának. Ide tartoznak a rendészeti hatóságok és katasztrófavédelmi mentőalakulatok, amelyek krízisek esetén az első reagáló csoportok. „BOS” gyűjtőnéven belül megtalálható a rendőrség, vámhatóság, technikai segítség ügynöksége (Technisches Hilfswerk, THW), a tűzoltóság és más szükséghelyzetben szolgáltatást nyújtók, valamint a polgári védelem. A BOS megrendelője a privát szektorból különféle termékeknek, úgymint fegyvereknek, speciális gépjárműveknek, egyenruhának és kommunikációs rendszereknek.

Magánvállalkozások

Az állami ügynökségekhez kiegészítőként kapcsolódnak a mentőszolgálatok, magáncégek és más magánintézmények, amelyek szintén szolgáltatók, például az egészségügyben mentőgépkocsikat üzemeltetnek. A kritikus infrastruktúra működtetői felelősséget vállalnak egy széles skálájú fenyegetéspalettával szemben, ebben a küldetésben magas minőségű biztonsági termékek, szolgáltatások és rendszermegoldások segítik őket, hogy az optimális biztonságot megteremtsék. Sok esetben megbíznak egy harmadik felet a feladattal. A cégeknek szintén meg kell védeni vagyontárgyaikat a lopásoktól, erőszakos behatolástól, illetve termékeiket és szellemi tulajdonukat az ipari kémkedéstől és hamisítástól.

Állampolgárok

Végül a harmadik a magánszemélyek csoportja. Az egyének felelősséget vállalnak saját biztonságukért. Az állam nem tud abszolút biztonságot garantálni minden polgárának minden időben. Ha nő a hajlandóság a biztonsági szint emelésére a magánszemélyek körében, akkor ezáltal egy magasabb szintű védelem érvényesül a biztonsági termékek és szolgáltatások mellett. Valakinek a saját viselkedése szintén jelentős hatást gyakorol az esetleges bekövetkezésre és a nem várt rendkívüli eseményből adódó kár eszkalálódására. A megelőző intézkedések, például elsősegély-tanfolyamok vagy egy antivírus szoftver telepítése segítenek enyhíteni a mindennapi élet kockázatait.

A magánbiztonsági ipar szolgáltatói oldala

A szolgáltatói oldalon – vagy közgazdasági kifejezéssel a kínálati oldalon – találhatók azok a magánvállalkozások, amelyek olyan biztonsági termékeket és szolgáltatásokat kínálnak, amelyek elvártak az állami szervektől vagy más kötelezettektől. Az oktatás-kutatást szintén magába foglaló kínálati oldal szerkezete öt csoportra osztható.

A német magánbiztonsági ipar öt szegmense:

1. fizikai védelmet szolgáltató cégek;
2. oktatási-kutatási intézmények;
3. klasszikus védelmi ipar;
4. technológiai szolgáltató cégek;
5. kiberbiztonsági cégek.

A fentiek közül kettőt emelek ki, a fizikai védelmet szolgáltató cégeket és a technológiai szolgáltató cégeket.

A fizikai védelmet szolgáltató cégeknél az elsődleges szempont a bűncselekmények megelőzése és megfelelő kezelése. Ez a szegmens úgy jellemezhető, hogy transzferábilis biztonsági gyakorlatok és technológiák alkalmazása különféle piaci szegmensekben. A szolgáltatások relatíve magas sztenderdizációjának köszönhetően csak kis piaci belépőhatárok vannak. Ennek ellenére azonban ennek a piacnak a kínálati oldala általában magasan koncentrált.

A technológiai szolgáltató cégeket egyre inkább a biztonsági ipar részének tekintjük napjainkban, mert a szofisztikált biztonságtechnológia esszenciális részét képezi a fizikai biztonságnak. E cégek mind az új, mind a tradicionális fenyegetésekre, kihívásokra válaszmegoldásokat adnak. A kis- és középvállalkozásoktól jövő termékek általában részmegoldásokat kínálnak, a nagy cégek pedig integrált megoldásokat (felszerelést, tanácsadást stb. is magában foglalja). A keresleti oldalon gyakran koncentrált és korlátozott számú fogyasztók/megrendelők vannak, amelyek rendszerint részletes specifikációt és szabályozást kívánnak. Sok esetben az állami intézmények és a BOS végfogyasztók, például a kritikusinfrastruktúra-védelemben, határellenőrzésben, a biztonságos kommunikációs rendszerek és biometrikus azonosítók területén.

Rendőrség kontra magánbiztonság

A rendőrség feladata a közbiztonságot vagy közrendet fenyegető veszély elhárítása (fenyegetésmegelőzés). Feladata keretében meg kell előznie és le kell küzdenie a bűncselekményeket, meg kell tennie a szükséges előkészületeket a veszélyhelyzetben való segítségnyújtáshoz és intézkedéshez. Ha a rendőrségen kívül más hatóságok is felelősek a veszély elhárításáért, a rendőrségnek saját hatáskörében kell eljárnia, ha a többi hatóság intézkedése nem lehetséges vagy nem lehetséges időben.¹⁵

Ahogy a WISIND-projekt eredményei is igazolták, a belső biztonság fontos a lakosság számára. A biztonság megítélésében azonban kiemelt szerepet játszik a szubjektív elem. Ebben jelentős hatása van a médiának is, hiszen az egyes tudósítások jelentősen befolyásolják a polgárok bűnügyi helyzetről alkotott véleményét. Ez azt is jelenti, hogy az emberek szubjektív biztonságérzete egyre inkább a belbiztonsági politika előterébe és középpontjába kerül.

Így a biztonságnak csak egyik garanciája a rendőrség, itt kiemelten fontos a magánbiztonság is. Ez természetesen nem eredményezheti azt, hogy a magánbiztonsági szolgálatok felelősek legyenek a veszély elhárításáért.¹⁶

Ki kell emelni, hogy a rendőrség továbbra is monopóliuma az erőszaknak, és ennek így is kell maradnia. A rendőrség jelenleg nyolc szövetségi állam magánbiztonsági szolgálataival dolgozik együtt. Az egyik rendőrszakszervezet (Gewerkschaft der Polizei, GdP) becslései szerint jelenleg több mint 200 ezer embert foglalkoztatnak ezek a cégek. Összehasonlításképpen: országszerte körülbelül 260 ezer rendőr teljesít szolgálatot.¹⁷ Ez oda vezet, hogy a magánbiztonsági cégeket egyre inkább a belső biztonság fontos komponenseként írják le.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a rendőrség a köz érdekében jár el. Másrészt a magánszemélyek a saját érdekeiket védik, képviselik. Ez elvezethet ahhoz,

¹⁵ MöSTL–KUGELMANN 2018.

¹⁶ NBS 2022.

¹⁷ Lásd: <https://www.polizei-dein-partner.de/themen/gewalt/gesellschaft/detailansicht-gesellschaft/artikel/kla-re-unterscheidung-qualifizierteres-personal.html>

hogy a közéletet egyre inkább privatizálják. Előtérbe kerül a magánbiztonság, amely ma már az alábbi területeket fedi le:

- a biztonsági ipar teljes területe (vagyon- és személyvédelem);
- nyomozói tevékenységek (nyomozók);
- technológia előállítása és alkalmazása (lehallgatás, megfigyelés, riasztórendszerek);
- szuverén feladatok ellátása (börtönőrzés, végrehajtás, utasellenőrzés).¹⁸

Összegzés

A WISIND indikátorrendszer és a biztonsági iparág elemzése nemcsak a jövőbeli empirikus biztonságkutatások központi elemét jelenthetik. Inkább kiterjedt, átlátható és robusztus mérési koncepciók születtek, amelyek támogatják a politika, a közigazgatás és az üzleti élet hosszú távú biztonságpolitikai döntéshozatalát.

Az említett kutatások is igazolják, hogy a magánbiztonsági szektor rugalmassága lehetővé teszi, hogy alkalmazkodni tudjon a mindenkori aktuális társadalmi-gazdasági kihívásokhoz. Mivel a biztonságot végső soron nem lehet elérni, csak törekedni tudunk arra, hogy az emberek számára egy gond nélküli, félelmektől mentes állapotot garantáljunk, így gyakorlatilag a magánbiztonsági ipar számára ez határtalan potenciális területként jelenik meg. A tevékenység korlátait az állam szabja meg, és egyben korlátozza azzal, hogy az erőszak alkalmazásának állami monopóliumát védi.

Az, hogy a magánbiztonsági ipar milyen szerepet fog betölteni a jövőben a belső biztonság területén, és hogyan alakul majd a rendőrséggel való együttműködés, a magánbiztonsági ágazat minőségének növekedésétől és a fokozott állami felügyeletről függ.

Felhasznált irodalom

- BUG, Mathias (2015): Ansätze und Datenquellen in der Kriminalitätsmessung – Ein Überblick zu den offen zugänglichen WISIND-Daten. *Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung*, 84(2), 69–101. Online: <https://doi.org/10.3790/vjh.84.2.69>
- CUNNINGHAM, W. C. – STRAUCHS, J. J. – VAN METER, C. W. (1990): *Private Security Trends 1970–2000: The Hallcrest Report II*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice. Online: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/private-security-trends-1970-2000-hallcrest-report-ii>
- GUMMER, Steven Chase – STUCHTEY, Tim (2014): „Civil Security” and the Private Security Industry in Germany. *BIGS Policy Paper*. Online: https://www.researchgate.net/publication/265123435_Civil_Security_and_the_Private_Security_Industry_in_Germany
- HURRELMANN, Achim – LEIBFRIED, Stephan – MARTENS, Kerstin – MAYER, Peter (2007): The Golden-Age Nation State and its Transformation: A Framework for Analysis. In *Transforming the Golden-Age Nation State*. London: Palgrave-Macmillan, 1–23. Online: https://doi.org/10.1057/9780230590861_1

¹⁸ KOLLARITSCH 2010.

- KOLLARITSCH, Alexander (2010): *Ist es notwendig, die Ausbildung von Mitarbeitern im Sicherheitsgewerbe gesetzlich vorzuschreiben?* Diplomarbeit. Wien: Wirtschaftsuniversität. Online: <https://www.bildungszentrumsicherheit.at/images/beitraege/Diplomarbeit-Kollaritsch.pdf>
- MÖSTL, Markus – KUGELMANN, Dieter (2018): *Polizeigesetz des Landes Nordrhein-Westfalen*, 9. Edition. Online: https://beck-online.beck.de/Print/CurrentDoc?vpath=bibdata/komm/beckokpolnrnw_9/nrwpolg/cont/beckokpolnrnw.nrwpolg.p1.htm&printdialogmode=CurrentDoc&hlword=
- NBS (2022): Studie „Sicherheit und Kriminalität in Deutschland“ konkretisiert Anforderungen an Akteure der Inneren Sicherheit. 2022. november 15. Online: <https://nachrichten.idw-online.de/2022/11/15/studie-sicherheit-und-kriminalitaet-in-deutschland-konkretisiert-anforderungen-an-akteure-der-inneren-sicherheit>
- OECD (2007): OECD DAC Handbook on Security System Reform. Supporting Security and Justice. Online: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2008/02/the-oecd-dac-handbook-on-security-system-reform_g1gh8153/9789264027862-en.pdf
- PDP: Klare Unterscheidung, qualifizierteres Personal, 2019. Online: <https://www.polizei-dein-partner.de/themen/gewalt/gesellschaft/detailansicht-gesellschaft/artikel/klare-unterscheidung-qualifizierteres-personal.html>
- SOFSKY, Wolfgang (2005): *Das Prinzip Sicherheit*. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag.
- STORM, Kevin – BERZOFKY, Marcus – SHOOK, Bonnie – BARRICK, Kelle – DAYE, Cristal – HORSTMANN, Nicole – KINSEY, Susan (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*. Online: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/bjs/grants/232781.pdf>
- STUCHTEY, Tim – SHADE, Hannah (2017): Civil Security Lessons from Germany. *Gateway House*, 2017. szeptember 29. Online: <https://www.gatewayhouse.in/india-germany-civil-security-technology/>